

ADAY, Erdal (2014). “Horasan Erenleri'nin Menkıbevi Şahsiyetlerindeki Ortak Özellikler”. *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması*. 26-28 Mayıs 2014. Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB). Eskişehir, ss.383-393(<http://bilgelerzirvesi.org>)

Erdal ADAY*

HORASAN ERENLERİ'NİN MENKİBEVİ ŞAHSİYETLERİNDEKİ ORTAK ÖZELLİKLER

Giriş

Horasan bölgesi bugün için İran, Afganistan, Türkmenistan devletlerince paylaşılan geniş bir coğrafyanın adıdır. Horasan erenleri,³⁷⁸ genel olarak Horasan bölgesinde yetişmiş veya bu yöreye başka yerden gelmiş şeyh ve dervişleri ifade etse de asıl anlamı Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasına büyük katkı sağlayan üç evliya zümresinden (Türkistan erenleri, Horasan erenleri, Rum erenleri) biri olarak ifade edebiliriz. (Aşan, 1998, 55)

Bu zümreler, geldikleri coğrafyaya veya izledikleri güzergâha nispetle Horasan Erenleri olarak adlandırılmaktadır. Evliya menakıbnamelerinde de Anadolu'ya göç ettiğinden söz edilen dervişler, hangi tarikata mensup olursa olsun, mutlaka Horasan'dan göçme, yani Horasan Erenleri'nden sayılmaktadır. (Kozan, 2012, 313)

XI. yüzyılın sonlarından itibaren kısa zamanda göçebe Türkmen kabileleri Türkistan ve Horasan yöresinden kalkıp Anadolu'ya gelmiştir. Harezmi, Horasan ve Azerbaycan üzerinden batı istikametinde Anadolu'ya kitleler hâlinde göç eden zümreler arasında çok sayıda mutasavvıf, âlim ve sanatkâr da yer almıştır. (Togan,1981,206-222) Genel itibarıyla Orta Asya'dan gelip

---

* Dr. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk- Kazak Üniversitesi.

³⁷⁸ Horasan Erenleri hakkında geniş bilgi için bakınız: Fuad Köprülü, **Türk Edebiyatı'nda İlk Mutasavvıflar**, Ankara 1976. Âşıkpaşazâde Tevârîh-i Âl-i Osman. (haz. Kemal Yavuz-M. A. Yekta Saraç). Gökkubbe Yayınları, İstanbul 2007, Yaşar Kalafat Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivine Göre Horasan eri Olarak Bilinen Anadolu Yatırıları I. **Prof. Dr. Necat Öner Armağanı**. 1999, 511-514, Doğan Kaya,” Sivas'ta Yatmakta Olan Horasan Merkezli Anadolu Erenleri” **Halk Bilim Araştırmaları**, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2002.

Not: Bu çalışma doktora tezinden üretilmiştir.

Anadolu'yu mesken tutan Abdal ve Baba ismini taşıyan dervişlere Horasan Ereni denilmektedir. (Barkan, 1942,282) Türkiye'de binlerce dede ve baba adını taşıyan ve mekânı bulunan bu ziyaret yerleri bunun ispatıdır.

Horasan bölgesi, İslam dünyası ile Türk dünyası arasında bir geçit olmuş, İslamiyet, Türkler arasına buradan girmiştir. Aynı dönemde Harezmi alanları dervişlerle dolmuş, şeyh ve müritler sahip oldukları tasavvufi fikirleri, buradan Türkler arasına yaymışlardır. (Aşan, 1998, 54) Hiç kuşkusuz tasavvuf hareketinin Anadolu'da alt yapısını oluşturan Hoca Ahmet Yesevî ve hikmetleri Horasan Erenleri'nin çıkış noktasını teşkil etmiştir. Horasan Ereni olarak ifade edilen bu zatlar halkın inanç dünyasında Horasan'dan gelen veli insanlar olarak ifade edilmiştir. Anadolu'ya ilk gelen inanç önderlerine "Horasan Ereni" denildiği göz önüne alınırsa bu paralellik daha kolay anlaşılır.

Horasan'dan gelen Anadolu erenleri keramet sahibi insanlardır. Aradan geçen 900 seneye rağmen halkın nesilden nesle anlattığı kerametler, hep onlara olan inancı sıcak tutmuş, böylelikle halkın üzerinde biraz daha etkili olmalarını sağlamışlardır. Ahmet Yesevî'nin menkıbevi hayatındaki keramet motifleri Anadolu'da anlatılan menkıbelere kaynaklık teşkil etmiştir.

Keramet, tasavvufta belli mertebelere ulaşmış kişilerin gösterdikleri ileri sürülen olağanüstülüklerdir. Veli, sağlığında gösterdiği kerametlerin yanı sıra özellikle öldükten sonra anlatılan kerametlerle insanlar üzerinde koruyucu ve korkutucu özelliğini devam ettirir. Bu etkiyi devam ettirmede hiç kuşkusuz tarihi şahsiyetlerinden çok menkıbevi şahsiyetleri önemlidir. Bu yüzden Gönül Sultanlarının kim olduklarından çok onların kerametleri dilden dile anlatıla gelmiştir.

Ruh dünyamızın mimarları, Anadolu'nun fethinde sistematik bir iskânlaştırma fonksiyonu icra etmişlerdir. Her biri bir bölgeye manevi bir görevlendirmeye gelmişler ve dergâhlarını kurmuşlardır. Horasan Erenleri olarak ifade edilen dedeler, babalar ve analar Anadolu'nun fethinde görev almışlar ve onların buralara gelişleri konusunda farklı menkıbeler anlatılmıştır. Bu menkıbelerde velinin iskânlaştırmada bulunacağı bölge, şeyhinin fırlattığı eğsiyi (ucu yanık ağaç parçası) takip sonucunda gerçekleşmiştir. Bu şahsiyetler fetih politikalarıyla sadece toprağı işlememişler, insanların gönüllerini de işleyerek onların kalplerinde derin izler bırakmışlardır. Anadolu'nun farklı coğrafyalarında bu zümrelere ait tekke, türbe ve mezar gibi

eserlere rastlamak mümkündür. Bu zümreler halk arasında dede, baba ve evliya gibi isimlerle anılmaktadır. Kütahya ve yöresinde de halk arasında bu isimlerle anılan ve Horasan Ereni olarak bilinen şahsiyetler şunlardır: Karadona Bey, Haydar Gazi, Murat Gazi, Hasan Dede, Hacı Baba, Karadonlu Can Baba, Güzüngülü Dede / Gediz İlçesi, Şehitler Türbesi, Işık Çakır, Türabi Dede, Arap Dede, Ilıca Dede, Kara Kalfa, Haksız Hasan, Işık Ali / Hisarcık İlçesi, Hacı Ahmet Efendi, Tatar Dedesi / Simav İlçesi, Efendi Bula, Sakıp Dede, Ali Baba, Ahi İzzettin, Ali Dede, Kızık Tekkesi, Baba Sultan, Öteköy Tekkesi, Karakuzu Tekkesi / Kütahya-Merkez, Şeyh Ali Efendi, Ali Baba / Öteköy Tekkesi, Arap Dede, Seyyid Ömer, Hüseyin Gazi, Tulaslan Tekkesi, Horasan Erenleri / Merkez Köyler, Ahi Arslan, Gaip Dede, Kemal Sultan, Ahmed Dede, Pir Mehmet, Celvet Dede, Sarı İsmail Sultan, Arap Dede, Mülayim Dede, Alâ Sultan / Tavşanlı İlçesi, Murad Dede, Selim Dede, Yak Dede, Bekteş Dede, Yağıbasan Dede / Domaniç İlçesi, Alıncak Tekke, Aziz Dede, Erenler, Perişan Dede, Er Geldi, Resul Baba/ Altıntaş İlçesi, Seyyid Dede / Çavdarhisar. (Aday, 2013,151-154)

Türk Dünyasının genelinde olduğu gibi, Anadolu'da da benzer adlı Horasan Erenlerine rastlanmaktadır. Örneğin Kütahya'da Horasan ereni olarak verdiğimiz erenlerden Anadolu'nun farklı yerlerinde aynı isimde olanların olması dikkate değerdir. Bunlar: Hacı Baba (Manisa), Karadonlu Can Baba (Sivas, Mersin, Çorum), Ahmed Dede (Ankara, Balıkesir, Çanakkale, Erzurum, Kayseri, Masina, Niğde, Nevşehir, Sinop, Afyonkarahisar, Elazığ vd.) Horasan Dede (Sinop, Elazığ, Erzurum).

Kütahya ve Yöresindeki Horasan Erenlerinin Ortak Özellikleri

Kütahya ili Horasan Erenleri birbirleriyle çağdaş ve kardeş gösterilirler. Bu durum hiç kuşkusuz Kütahya'nın kuruluşta oynadığı rol ve tarihi ile ilişkilendirilebilir. Anadolu'nun fethinde yer alan bu şahsiyetlerin birden çok makam mezarlarının varlığı bilinir. Karacaahmet'in mezarı sadece Kütahya'da değil başta İstanbul olmak üzere, Afyonkarahisar, Ahkisar ve havalisinde de vardır. Bu Karacaahmet'in ünü ve etkisiyle açıklanabilir. Bektaşî velâyetnameleri Karaca Ahmed'in Hacı Bektaş Veli'den feyz aldığını anlatmaktadır. Burada Karaca Ahmed'in, hem Yunus Emre'yle, hem de Hacı Bektaşla karşılaştıklarına dair bilgiler vardır. Bu velileri çağdaş olarak

gösterme, birbirleriyle ilişkilendirme Kütahya çevresi menkıbelerine de yansımıştır.

Kütahya, Hacı Bektaş Velî düşüncesine bağlı olarak Türkmen dervişlerinin (dede ve babaların) iskân faaliyetleri gerçekleştirdikleri önemli bir bölgedir. Hacı Bektaş Veli'nin halifelerinden Altıntaş yöresi ve çevresinde faaliyet gösteren Cemal Sultan ve Hisarcık yöresinde faaliyet gösteren Resul Baba'nın kerametleri de yazılı kaynaklardan, sözlü kaynaklara aktarılmıştır. Hacı Bektaş Velayetnamesinde bu keramet motiflerini görmek mümkündür: (Duran, 1995, 85)

Mülayim Dede'nin Âla Dede ve Karaca Ahmet Dede ile kardeş oldukları rivayet edilmektedir. Bu üç şahsında da mezarları yapılış bakımından birbirine benzemektedir (Mülayim Dede/ Tavşanlı).

Aziz Dede, Horasan erenlerindedir. Afyon Karacaahmet'te bulunan Karacaahmet ile kardeş olduğuna inanılır. Karacaahmet, Afyon Karacaahmet'e, Aziz Dede Akçaköy'e, Seydi Sül Dede de Altıntaş Köyüne yerleşir.

Horasan Erenleri gösterdikleri keramet ile anılmışlardır. *Gediz'in çevresindeki yedi eren, her yıl başka yerde sohbet katılır ve kerametlerini gösterirlermiş. Bu toplantılardan biri de sonbahar aylarında (güzün) bugünkü Güzüngülü Köyünde düzenlenmiş. Sohbet faslı bitip sıra keramet göstermeye gelince, Dede sıkıca yumduğu avucunu açmış o anda avucunun ortasında bir gülfidanı yükselmeye ve her dalında da bir gül açmaya başlamış. Herkes bu keramet karşısında çok şaşırılmış köy Dedesinin gösterdiği keramet sonrasında dedeye Güzüngülü Dedesi, köye de Güzüngülü köyü denilmiştir (Güzüngülü/ Gediz).*

Horasan Erenleri olağanüstü özelliklere sahip velilerdir. Bu yüzden onların mezarları da diğer mezarlardan farklılık arz eder. Türkistan'ın (Yesi) şehrine 1 km uzaklıkta bulunan Ukkaşa Ata'nın mezarı oldukça uzundur. Bu ortaklık diğer evliyalarda görüldüğü gibi Kütahya yöresi Horasan Erenleri'nden Seyyit Ömer'de de görülür. Seyyid Ömer'in mezar boyu 5.5 metredir.

Ulu ve bilge kişilerin zor durumda savaşa katılacağı ve istedikleri zamanda ve mekânda yer alabilecekleri inanıcı menkıbelerdeki diğer ortak özelliktir. Türk milletinin geçmişinde derin izler bırakan ve kahramanlıklarla dolu olan mücadeleler tarihi süreçte, Anadolu'nun fethi ile başlamış, Çanakkale Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve Kıbrıs Savaşı ile milletin bilinçaltında kendisine yardım eden “ Yeşil Sarıklılar” olarak tezahür etmiştir. Kütahya yöresindeki

veliler zor durumlarda, Türk askerinin ihtiyaç duyduğu anda tezahür eder ve onları bu zor durumdan kurtarırlar:

Haksız Hasan Dede'nin Çanakkale savaşında, Müslümanlara yardım ettiğine inanılır. (Haksız Hasan Dede Türbesi/ Şeyhler)

Çanakkale savaşında Ali Dede'nin zorda kalan insanlara yardım ettiğine inanılır. Askerler, savaşırken "Yetiş Ali Dede!" demesiyle elindeki yabayla Türk askerlerine yardıma koştuğu söylenir. (Işık Ali Dede/ Akçaalan)

Karadonlu Can Baba Kıbrıs Barış Harekâtında da düşmana karşı savaşmıştır. Türk askerinin savaş alanında çok zor durumda kaldığı bir anda yine ortaya çıkmış ve Türk askerlerini kurşun işlemeyen abası altına saklayarak korumuştur. (Karadonlu Can Baba/ Gediz)

19 Horasan Eri'nin savaş zamanlarında türbeden ayrılarak, Anadolu'nun Müslüman halkının safında savaşta kaldıkları ifade edilmektedir. Halk arasında "Yeşil Sarıklılar" olarak bilinen Ulucanların, savaş döneminde savaşa katıldıkları anlatılır. (Şehitler Türbesi/ Hisarcık)

Horasan Erenleri halkın içerisinde yetişir ve ne zaman bir sıkıntıya düşülürse, bu sorunu evliyanın kerameti çözüme kavuşturur. Şefkat, muhabbet, sadakat, batır (kahramanlık) ihlas ve yardımseverlik, gibi yüce vasıflar onların temel vasıflarıdır. *Efendi Camisi yapılırken kısa gelen bir ağaç Mehmet Efendi'nin yardımıyla tekrar ölçüldüğü zaman uzamıştır. (Pir Mehmet Efendi/ Tavşanlı İlçesi)*

Âlâ Sultan, zorda kalan insan ve hayvanlara suyun üzerinde yürüyerek yardım etmiştir:

Köye girişte, Pazar Çamı'nın bulunduğu yerde Inegöl-Kütahya havalisinin pazarı kurulmuş. Buraya gelen pazar esnafının mal ve tezgâhları su altında kalınca köyden oraya kimsecikler gidip gelememiş. İnsanlar aç, hayvanlar ise yemsiz kalınca, Âlâ Sultan suyun üzerinden yürüyerek köylüye yardım etmiştir. (Âlâ Sultan/ Tavşanlı)

Köyün kurucusu olan Kemal Sultan, köyün su ihtiyacını karşılamadaki gösterdiği keramet şu şekildedir: *Köyün hemen arkasından çıkan suyu asasıyla yön vererek getirmiştir. (Kemal Sultan/ Tavşanlı İlçesi)*

Horasan Ereni olarak ifade edilen bu zatların mekanları dilek ve inanç merkezlerine dönüşmüştür. Ziyaretler genellikle dilek, dua, şifa, mutluluk, bereket ve adak adama, ritüellerinden oluşmaktadır.

Hoca Ahmet Yesevi Hazretlerinin Türkistan'da bulunan ziyaretgahı "İkinci Mekke" olarak görülmekte, halk tarafından buraya

yapılan ziyaretler hacca gitmekle eş tutulmaktadır. Bu yüzden halk arasında Medine’de Muhammed, Türkistan’da Hoca Ahmet deyimi yerleşmiştir.

Tarihi kimlikleri, menkıbelere karışmış velilerin etkisini onların gösterdiği kerametler artırmaktadır. Sağlığında çeşitli kerametler gösteren, insanlara iyilikler eden veli, bu hususiyetlerini öldükten sonra da devam ettirir. Kütahya yöresi türbe ve yatırlarında yatan bu zatların en belirgin kerameti, çevresinde buluna kişilere varlığını göstermektir. Veliyi gören kişiler, bunu anlatırlarsa, bir daha bu zatlara göremezler. Evliya, kişilerle konuşarak, ses çıkartarak, ışık yakarak, rüya sonucunda da kendisini, çevresindeki kişilere gösterir.

Horasan Erenlerine ait yatırların çoğunluğu bugüne kadar bilgi yolu ile gelmiştir. Ne var ki bazıları kaybolmuş bazıları ise makam mezarları ile zihinlerde yer bulmuştur. Bu tip zatlar, kişilerin rüyalarına girerek yerlerini belli ederler. Hatta bazen bu rüya birkaç kez vuku bulur. Rüyada görülen yer eşildiğinde gerçekten de orada bir kişiye ait cesedin olduğu müşahede edilmiştir. (Kaya, 2002, 272) Fatih döneminde Ak Şemsettin’in Eyyub El Ensari’nin İstanbuldaki mezarını, Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretlerinin Abdurraman Gazi mezarını, Tabduk Emre ve Yunus Emre’nin mezarlarının rüyadaki bir keşif ilham yoluyla tespit edilmesi, velilerin gerek sağlığında gerekse öldükten sonra da manevi güçlerini ve otoritelerinin göstergesidir. (Günay–Güngör vd.1996, 84)

Rüya, insanın zihnine gelen boş bir hayâl ve görüntüden ibaret değil, gerçektir ve gerçekten yaşanmış kabul edilen bir durumdur. Bu durumdan hareketle rüyada uyarılma motifi oldukça yaygındır. Hoca Ahmet Yesevi Hazretlerinin türbesinin inşası da rüya sonrasında gerçekleşir. Hazret, Emir Timur’un rüyasına girerek Buhara’nın fethini müjdelere, fetih sonrasında da bizzat kendisinin belirlediği ölçülerde türbenin inşası iki yılda tamamlanır. Ayrıca türbelerin hizmetlerine bakan kişiler (türbedar, rafık, hizmetçi) bu görevleri kendilerine rüyada verildiğini ifade ederler:

Rüyasında bir zat “Üstümü çevir, ben burada yatıyorum.” der. Üç gün aynı rüyayı gören çobanın isteği yerine getirilir. Belirtilen yeri duvarla örerler. “Ördünüz ama göbeğimin üstünü ördünüz” der. Düzeltmek isteseler de artık düzeltememişler öylece kalmıştır. (Seyitömer / Seyitömer Belediyesi)

Söylemez Dede’nin mezar yeri de rüya sonucunda bulunmuş ve bugünkü sınırları tespit edilmiştir. (Söylemez Dede / Altıntaş)

Yeryüzünde mevcut her cisim, her madde bir kuvvetin taşıyıcısıdır, ayrı görünseler de neveler arasında esasta yine benzerlikler vardır. Bu benzerlikler aralarında bazı şekil değişikliklerine yol açarlar. O halde her cisim birden fazla görünüşler altında tezahür edebilir. Bir insan, “hayvan veya bitki yahut eşya biçiminde görülebilir” düşüncesinin neticesinde gelişen ve Türkçede Don değiştirme olarak bilinen bu hadise menakıpnamelerde ekseriya hayvan şekline girme olarak görülebilmektedir. (Güzel,1999,104)

Ahmet Yesevî turna; Seyyit Battal Gazi, Abdal Musa, Sultan Sücaaddin, Resul Baba, geyik; Hacı Bektaş şahin ve güvercin; Resul Baba güvercin; Hacı Tuğrul ve Sarı İsmail Doğan; Ahmet Yesevî’ye iftira atanlar da köpek donuna girmişlerdir (Güzel,1999,105). Kütahya yöresi Horasan Erenlerinden Sarı İsmail ve Haksız Hasan doğan donuna girmişlerdir.

Işık Çakır Sultan’ın güvercin donuna girmesi ile ilgili şu menkıbe anlatılır: Işık Çakır şap ocağı açar ve bunu çekemeyen insanlar kadiya şikâyet ederler. Zaptiyeler Işık Çakır’ı ateşe atarlar, fırının kapısını açtıkları zaman Işık Çakır güvercin olur, fırının kapısından uçar gider ve bugünkü Işıkçakır köyünün bulunduğu yere evine gelir. Işıkçakır köyünün bulunduğu yerdeki koca çama konar ve ütmeye başlar. Eşi de o sırada eşinin zaptiyeler tarafından götürülmesine çok üzüldüğü için: “Tanrının zalimi Işık Çakır’ı yer ile yeksan ettin” der demez hanımı da onun sırrına erer, güvercin donuna girer. (Işık Çakır Sultan / Hisarcık)

Gerek halk hekimliğinde gerekse de menkıbelerde geyik kutsal bir hayvan olarak karşımıza çıkar. Bugün sanduka üzerlerinde ve türbe duvarlarında asılı bulunan geyik boynuzlarından kutsalla temasa geçmek için faydalanılmaktadır. Menkıbelerde ise, evliyanın bineği olarak geçen geyiğin avlanması ve etinin yenmesi cezalandırmayı gerektirir.

Horasan Erenlerinin gösterdiği keramet motiflerinden birisi de ölümünden uzun zaman geçmesine rağmen bedenlerinde, tahribatın olmadığı rivayet edilir: *Ahmet Dede’nin bedeni öldüğü gün gibidir, bozulmamıştır (Ahmet Dede / Tavşanlı İlçesi). Seyit Ömer’in naşının nakli sırasında mezarı açıldığı zaman görülür ki Seyyit Ömer Hazretlerinin bedeni bozulmamıştır (Seyitömer/Seyitömer Belediyesi).*

Kütahya yöresi Horasan Erenleri ne zaman öleceğini önceden haber verir. *Âlâ Sultan ne zaman öleceğini bilir ve ölüm sonrasında bedenine kimsenin dokunmasına izin vermez. Öldüğünde gömüleceği zaman kimseye, elini dahi elletmemiş, mezara kendi girmiş, yatmıştır. (Âlâ Sultan / Tavşanlı İlçesi)*

Horasan Erenleriyle ilgili menkıbelerde geçen diğer bir ortak motif de maddenin niteliğinin bozulmadan varlığını devam ettirmesidir. Pamuk ve ateşi bir arada tutma motifi menkıbeye şu şekilde yansımıştır: Sarı İsmail'in haksız yere suçlanması üzerine devrin kadısına gösterdiği keramet buna örnektir:

“Kadı, Sarı İsmail'e genç bir kızla evli değilken bir arada bulunduğunu bunun da bir zina suçu olduğunu söyler. Sarı İsmail, beraber kaldığı kızın manevi evladı olduğunu, insanın kendi kızıyla böyle bir suçu işlemeyeceğini, böyle suçlamaların yersiz ve asılsız olduğunu kadıya anlatmak ister. Sarı İsmail'i cezalandırmayı kafasına koymuş olan kadı:

- “Sus bire zındık. Hiç ateşle pamuk bir arada bulunur mu?” der. Sarı İsmail bu suçlamaya da hazırlıklı gelmiştir. Koynundan çıkardığı kor ve pamuğu masanın üstüne bırakır. Kor pamuğu sarartmamıştır bile. Pamuğun sararmamış olduğunu gören kadı, bu defa da Sarı İsmail'i sihirbazlıkla suçlar. (Sarı İsmail / Tavşanlı İlçesi)

Benzer bir menkıbe de, Kemal Sultan hakkında anlatılır. *Kemal Sultan da, Kadı'nın huzurunda avucunun ortasına pamuk ve kuru bir arada kor. (Kemal Sultan/ Tavşanlı İlçesi)*

Kütahya yöresi Horasan erenlerinin en büyük kerametlerinden birisi de hastalıkları iyileştirme ve vücut arızalarını gidermedir. Evliya bulunduğu yere bolluk ve bereket getirir. Tohumlar bereketlenir, yemekler tükenmek bilmez, hayvanlar bol süt verir.

Diğer bir motif de az yiyeceklerle çok kişiyi doyurma şu şekilde yansımıştır:

'Pîr Ahmet, savaş zamanında askerlere yemek verir. Bir çuvalın içine ekmekleri koyar çuvalın ağzına da bir şey örter. Bu ekmek hiç bitmez, kim ne kadar yerse yesin hiç sonu gelmez. Gece gündüz, gelene geçene yemek yedirir, açları doyururdu. Zaviyesinde sofraya hiç eksik olmaz. Bu durum Pîr Ahmet Efendi'nin kerameti olarak anlatılmaktadır.'

Sonuç

Kütahya ili menkıbelerinde Horasan Erenleriyle ilgili menkıbelerdeki yaygın keramet motifler şunlardır: Tayy-i zaman ve mekân, don değiştirme (doğan, güvercin, geyik) öldürücü ve tahrip edici şeylerden etkilenmeme, maddenin mahiyet ve niteliğini değiştirme, tabiat kuvvetini istediği gibi yönlendirebilme, yerden, taş veya kayadan su çıkartma, hayvanlara söz geçirme, akıldan geçenleri bilme, gelecekte olacakları bildirme, bereket getirme, felaketlere

maruz kalanları kurtarma, veliliğine inanmayanlara felaket musallat etmek, hastalık ve vücut arızalarını gidermek.

Kütahya ili menkıbelerin motif yapısı, Anadolu'nun genelini yansıtmaktadır. Horasan Erenleri Anadolu'nun genelinde ortak bir motif olmuş ve ülkemizin dünden bugüne ortak mayası olarak süregelmiştir. Horasan Erenleri hakikatleri, kelimeleriyle, menkıbeleriyle halkın anlayabileceği bir dille ifade etmiş bu pınardan akan suyun aktığı kollarda benzer motifleri menkıbelere yansıtmıştır.

Horasan Erenlerinin belirleyebildiğimiz temel özelliklerinden bazıları, kahraman olmaları, devlet kapısında gözlerinin olmaması, şefkatli ve merhametli olmaları, cihan devleti mefkuresine sahip olmaları, üretici ve çalışkan olmaları gibi özelliklerdir. Farklı kimlikleri aynı anda üzerinde taşıyan Horasan erenleri bazen irşad faaliyetlerini sürdüren bir veli, hastalıkları tedavi eden otacı, vatan savunmasında görev alan bir alperen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

- Aday, Erdal. (2013) **Kütahya İli Türbe ve Yatırları Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar**, Doktora Tezi.
- Aşan, M.B (1998) Fırat Kenarında Bir Horasan Ereni Şeyh Ahmet Dede. **I.Uluslararası Türk Dünyası Eren ve Evliyalari Kongresi Bildirileri 13-16 Ağustos 1998** Ankara: Ervak Yayınları, 53-61.
- Barkan, Ömer Lütfi (1942). İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler. **Vakıflar Dergisi**. S.2, 279-304.
- Duran, Hamiye (2010) **Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi ve Velayetname'de Geçen Motifler**, Doktora Tezi.
- Günay, Ünver - Güngör, Harun. Kuzgun, Şaban. Taştan, Vahap (1996). **Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri**. Ankara: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Güzel, Abdurrahman (1999) **Abdal Mûsâ Velâyetnâmesi**. Ankara: TTK Yayınları.
- Kaya, Doğan. (2002) Sivas'ta Yatmakta Olan Horasan Merkezli Anadolu Erenleri, **Halk Bilim Araştırmaları**, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kozan, Ali. (2012) Sözlü Ve Yazılı Tarihe Göre Nevşehir Bölgesinde Horasan Erenleri Olarak Bilinen Şahsiyetler, **Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**. S. 61, 313-336.
- Togan, Zeki Velidi (1981) **Umumi Türk Tarihine Giriş**, İstanbul: Enderun Yayınları.

Fotoğraflar

Horasan Erenleri/Sekiören Köyü

Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması

Murad Gazi/ Gediz Şehitler Türbesi/ Hisarcık